

Kansainvälistä suojelua hakevien murrosikäisten poikien päihteidenkäytön ehkäiseminen vastaanottoyksikössä

Ryhmäkeskustelua koskevat ohjeet

Ohjeet päihteidenkäytön ehkäisemistä käsittelevien ryhmäkeskustelujen käymiseksi kansainvälistä suojelua hakevien murrosikäisten poikien kanssa vastaanottoyksikössä

Käytetään yhdessä EUAA:n animaation ”Everywhere There is Life” kanssa.

Maaliskuu 2025

Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirastosta (EASO) tuli 19. tammikuuta 2022 Euroopan unionin turvapaikkavirasto, jäljempänä EUAA. Kaikki viittaukset EASOon, EASOn tuotteisiin ja elimiin tulee ymmärtää viittauksiksi EUAA:han.

Käsikirjoitus on valmistunut maaliskuussa 2025.

Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA) tai sen puolesta toimivat henkilöt eivät vastaa ohjeiden sisältämien tietojen mahdollisesta käytöstä.

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2025

PDF ISBN 978-92-9418-040-7 doi:10.2847/9237931 BZ-01-25-014-FI-N

© Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA), 2025

Jäljentäminen on sallittua edellyttäen, että lähde mainitaan.

Sellaisten osien käyttö tai jäljentäminen, jotka eivät ole EUAA:n omaisuutta, saattaa edellyttää lupaa suoraan asianomaisilta oikeudenhaltijoilta. EUAA:lla ei ole seuraavien osien tekijänoikeuksia:

Kansikuva: Animaatio "Everywhere there is life" © EUAA, 2024.

Tietoa ohjeista

Miksi ohjeet on laadittu? Päihteidenkäytön on todettu olevan keskeinen piirre EU:n jäsenvaltioiden ja Schengenin säännöstöön osallistuvien maiden (1) vastaanottoympäristöissä. Siksi EUAA asettaa ennaltaehkäisyn etusijalle, kun työskennellään kansainvälisen suojelun hakijoiden ja erityisesti poikien kanssa, joiden on todettu olevan suurimmassa riskiryhmässä. Nämä ohjeet on laadittu täydentämään EUAA:n animaatiota päihteidenkäytön ehkäisemisestä (2), ja niitä on tarkoitus käyttää yhdessä sen kanssa. Molempien tarkoituksena on auttaa vastaanottoalan ammattilaisia käymään ennalta ehkäiseviä keskusteluja kansainvälistä suojelua hakevien murrosikäisten poikien kanssa.

Miten ohjeet laadittiin? EUAA:n haavoittuvuuden kysymyksiä käsittelevä ryhmä on laatinut nämä ohjeet jäsenvaltioiden päihteidenkäytön ja päihteidenkäytön ennaltaehkäisyn, haavoittuvuuden ja mielenterveyden asiantuntijoiden tuella. Laatisprosessin kannalta keskeistä oli Euroopan unionin huumeviraston asiantuntijoiden kuuleminen.

Kenelle ohjeet on tarkoitettu? Ohjeet on tarkoitettu ammattilaisille (sosiaalityöntekijöille, neuvonantajille, psykologeille ja opettajille), jotka työskentelevät vastaanottoyksikössä kansainvälistä suojelua hakevien murrosikäisten poikien kanssa. Niistä voi olla hyötyä myös muille vastaanottoalan ammattilaisille, joilla on psykososiaalisen työn koulutusta.

Miten ohjeita käytetään? Johdannon jälkeen ohjeet on ryhmitelty kahteen pääosaan. Ensimmäisessä osassa käydään läpi EUAA:n animaatiota päihteidenkäytön ehkäisemisestä ja sen tarkoitusta. Toisessa osassa annetaan vinkkejä ryhmäkeskustelujen käymiseen kansainvälistä suojelua hakevien murrosikäisten poikien kanssa animaatiota apuna käyttäen. Liitteissä on lyhyt katsaus päihteidenkäyttöön ja päihteidenkäytön ennaltaehkäisyyn. Niistä ryhmäkeskusteluja kansainvälistä suojelua hakevien murrosikäisten poikien kanssa käyvät vastaanottoalan ammattilaiset saisivat yleisen käsityksen asiasta.

Miten ohjeet liittyvät EUAA:n muihin työkaluihin? Nämä ohjeet täydentävät EUAA:n muita materiaaleja mielenterveydestä ja hyvinvoinnista, psykologiatuoksesta (3) ja ensimmäisen linjan henkilöstön psykososiaalisesta tietämyksestä (4). Animaatio on osa EUAA Let's Speak Asylum -portaalia (tietojen antaminen vastaanoton yhteydessä) (5). Kaikki EUAA:n käytännön työkalut saa EUAA:n verkkosivustolta: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>.

(1) EU:n 27 jäsenvaltiota sekä Islanti, Liechtenstein, Norja ja Sveitsi.

(2) EUAA, "Prevention of substance use" (huumeidenkäytön ennaltaehkäisy), EUAA:n YouTube-kanava, 1312.2024, haettu 6.4.2025, <https://www.youtube.com/watch?v=nsJPFqE517o&t=36s>. Animaatio on saatavilla englanniksi sekä kahdeksalla Eurooppaan saapuvien kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden yleisesti puhumalla kielellä. Se on myös tekstitetty 22:lla EU:n kielellä.

(3) EUAA, *Practical Guide on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection - Part I. for Senior Management* EUAA:n käytännön opas kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden mielenterveydestä ja hyvinvoinnista – osa I, ylempi johto, marraskuu 2024, haettu 19.3.2025, <https://euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-i-senior-management>; EUAA, *Practical Guide on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection - Part II. for those working in the first line*, marraskuu 2024 EUAA:n käytännön opas kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden mielenterveydestä ja hyvinvoinnista – osa II, ensilinjan työntekijät, haettu 19.3.2025, <https://euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers>; EUAA, *Practical Guide on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection - Part III, EUAA:n käytännön opas kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden mielenterveydestä ja hyvinvoinnista – osa III. Toolbox for the implementation of mental health and psychosocial support* (työkaluja mielenterveyden ja psykososiaalisen tuen toteuttamiseksi), marraskuu 2024, haettu 19.3.2025, <https://euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-iii-toolbox>; EUAA, *How can I support my child during difficult times?* (miten voin tukea lastani vaikeina aikoina), kesäkuu 2023, haettu 19.3.2025, <https://euaa.europa.eu/publications/how-can-i-support-my-child-during-difficult-times>; EUAA, *How can I deal with situations in which my parents seem sad, worried, or angry?* (miten menettelen tilanteessa, jossa vanhempani vaikuttavat surullisilta, huolestuneilta tai vihaisilta) kesäkuu 2023, haettu 19.3.2025, <https://euaa.europa.eu/publications/how-can-i-deal-situations-which-my-parents-seem-sad-worried-or-angry>; EUAA, *How to handle situations when my friend or sibling is sad, angry or does dangerous things?* (miten menettelen tilanteessa, jossa ystäväni tai sisaruseni on surullinen, huolestunut tai vihainen), kesäkuu 2023, haettu 19.3.2025, <https://euaa.europa.eu/publications/how-handle-situations-when-my-friend-or-sibling-sad-angry-or-does-dangerous-things>.

(4) EUAA, "Psychological First Aid", EUAA:n YouTube-kanava, 26.6.2023, haettu 6.2.2025 ja <https://www.youtube.com/watch?v=kbcUeng8ui> siihen liittyvät ohjeet.

(5) EUAA, Let's Speak Asylum -portaali, tammikuu 2023, haettu 23.2.2025, <https://lsa.euaa.europa.eu/>.

Sisällys

Lyhenneluettelo	5
1. Johdanto.....	6
1.1. Ohjeiden tarkoitus	7
1.2. Kenelle ohjeet on tarkoitettu?	7
2. EUAA:n animaatio päihteidenkäytön ennaltaehkäisystä	9
2.1. Tarkoitus ja kohderyhmä.....	9
2.2. Keskeiset viestit, aihealueet ja symbolit	10
2.3. Tarinan juoni.....	11
3. Miten käydä ryhmäkeskusteluja kansainvälistä suojelua hakevien murrosikäisten poikien kanssa EUAA:n animaation avulla?	12
3.1. Valmistelu ja suojatoimenpiteet.....	12
3.2. Ryhmäkeskustelun vetäminen	13
3.2.1. Ryhmäkeskustelun johdanto	14
3.2.2. Vinkkejä helpottamaan ryhmäkeskustelua – vaihe 1.....	15
3.2.3. Vinkkejä helpottamaan ryhmäkeskustelua – vaihe 2.....	18
3.2.4. Ryhmäkeskustelun päättäminen	19
Liitteet lisätiedoista ennalta ehkäiseviä ryhmäkeskusteluja järjestäviä varten	20
Liite I. Päihteidenkäyttö ja sen vaikutukset nuoriin.....	20
Liite II. Miten päihteidenkäyttöä ehkäistään tehokkaasti?	22

Lyhenneluettelo

Lyhenne	Määritelmä
EU	Euroopan unioni
EU+-maat	EU:n jäsenvaltiot sekä Islanti, Liechtenstein, Norja ja Sveitsi.
EUAA	Euroopan unionin turvapaikkavirasto
EUDA	Euroopan unionin huumevirasto
EUPC	Eurooppalainen ennaltaehkäisyn koulutusohjelma
Pakolaissopimus	Pakolaisten oikeusasemaa koskeva vuoden 1951 yleissopimus ja sen vuoden 1967 pöytäkirja (johon viitataan EU:n turvapaikkalainsäädännössä ja Euroopan unionin tuomioistuimessa nimellä 'Geneven yleissopimus').
REITOX	Réseau Européen d'Information sur les Drogues et les Toxicomanies (huumausaineita ja niiden väärinkäyttöä koskeva eurooppalainen tietoverkko)

1. Johdanto

Viimeaikaisten EUAA:n tutkimusten mukaan päihteidenkäyttö on keskeinen piirre vastaanottoympäristöissä Euroopassa. Se on yksi kolmesta tärkeimmästä oireesta, jotka varoittavat mielenterveyteen liittyvistä huolenaiheista ja kriittisistä tapahtumista ⁽⁶⁾. Euroopan unionin huumeviraston, jäljempänä 'EUDA', ja Euroopan unionin turvapaikkaviraston, jäljempänä 'EUAA', aiheesta tekemän perusteellisemmän analyysin ⁽⁷⁾ mukaan EU:n jäsenvaltioiden ja Schengenin säännöstöön osallistuvien maiden, jäljempänä 'EU+-maat', vastaanottoalan ammattilaiset pitävät päihteidenkäyttöä joko merkittävänä (27 %) tai ajoittaisena ongelmana (50 %) vastaanottoyksiköissä ⁽⁸⁾.

Syiksi on tunnistettu kokemukset ennen matkaa, sen aikana ja saapumisen jälkeen. Niitä ovat muun muassa traumaattiset tapahtumat alkuperämaissa tai kauttakulkumaissa, yhteisön ja sosiaalisen tuen ja mielekkään toiminnan puute, pitkiin turvapaikkamenettelyihin liittyvä epävarmuus tai työttömyys vastaanottomaaissa ⁽⁹⁾. Merkittävimpiä seurauksia hakijoiden alkoholin, laittomien päihteiden ja reseptilääkkeiden käytöstä ovat muun muassa mielenterveysongelmat, sosiaaliset ongelmat, kuten työpaikan puute, ristiriidat perheen, muiden asukkaiden tai henkilökunnan kanssa sekä aggressiivisuus ja jossakin määrin koulunkäynnin laiminlyönti ja ongelmat opinnoissa.

Nuoret, yksin saapuvat miespuoliset hakijat, myös murrosikäiset ja yksin maahan tulevat alaikäiset, ovat tutkimuksen mukaan riskialteimpia ryhmiä. EU+-maista tulevien ikätovereidensa tapaan murrosikäiset hakijat saattavat olla alttiita riskikäyttäytymiselle ja kokeiluille, joihin voi kuulua myös päihteidenkäyttöä. He saattavat olla tässä suhteessa haavoittuvaisia, koska heidän matkansa on ollut riskialtis. He läpikäyvät myös kriittisiä muutoksia saapuessaan uuteen maahan ja hakiessaan kansainvälistä suojelua. Päätöksen odottaminen kansainvälistä suojelua koskevaan hakemukseen aiheuttaa monille epävarmuutta. Lisäksi ilman huoltajaa Eurooppaan saapuvat henkilöt joutuvat selviytymään tilanteestaan yksin, kun heidän perheensä ja yhteisönsä ovat usein kaukana.

Näiden kysymysten käsittelemiseksi EUAA on laatinut animaation "Everywhere there is life", joka on suunnattu EU+-maiden vastaanottoyksiköissä oleville murrosikäisille pojille. Tällä työkalulla helpotetaan ennaltaehkäisyä koskevia keskusteluja ja mahdollisesti muita asiaan liittyviä aloitteita näissä yhteyksissä.

⁽⁶⁾ EASO, *Mental health of applicants for international protection in Europe – Initial mapping report*, heinäkuu 2020, haettu 19.3.2025, <https://euaa.europa.eu/publications/report-mental-health-applicants>; EASO, *Consultations with Applicants for International Protection on Mental Health A participatory approach – supported by Member State authorities and civil society*, joulukuu 2021, haettu 19.3.2025, <https://euaa.europa.eu/publications/consultation-applicants-international-protection-mental-health>; EUAA, *Critical incident management in the field of asylum and reception*, 2022, haettu 19.3.2025, <https://euaa.europa.eu/publications/critical-incident-management-field-asylum-and-reception>.

⁽⁷⁾ EMCDDA-EUAA, *Professionals working in reception centres in Europe: an overview of drug-related challenges and support needs*, lokakuu 2023, haettu 19.3.2025, <https://euaa.europa.eu/publications/professionals-working-reception-centres-europe-overview-drug-related-challenges-and-support-needs>.

⁽⁸⁾ Ks. edellinen alaviite., s. 21.

⁽⁹⁾ Ks. edellinen alaviite., s. 21–22.

1.1. Ohjeiden tarkoitus

Ohjeissa annetaan vinkkejä siitä, miten EUAA:n animaatiota ”Everywhere there is life” voidaan käyttää keskusteltaessa seuraavista aiheista kansainvälistä suojelua hakevien murrosikäisten poikien kanssa:

- miten pojat kokevat elämän vastaanottoyksikössä ja mitkä ovat heidän mielestään suurimpia ongelmia
- mihin on tärkeää keskittyä odottaessa heidän hakemuksiaan koskevia päätöksiä
- sosiaalistuminen ja yhteyksien ylläpitäminen vastaanottoyksikössä
- halu myönteiseen elämänhallintaan käytettävissä olevien resurssien avulla.

Ohjeissa esitetään myös tiivis yhteenveto seuraavista seikoista:

- päihteidenkäyttö, päihteiden ongelmakäyttöön eteneminen ja päihdesairaudet niin, että keskiössä ovat nuoret ([Liite I. Päihteidenkäyttö ja sen vaikutukset nuoriin](#));
- päihteidenkäytön ehkäiseminen korostamalla terveitä ympäristöjä ja sosiaalisia yhteyksiä ([Liite II. Miten päihteidenkäyttöä ehkäistään tehokkaasti?](#)).

Liitteissä esitetyt yleiskatsaukset auttavat vastaanottoalan ammattilaisia saamaan yleisen käsityksen molemmista käsitellyistä aiheista.

Näiden ohjeiden soveltamisalaan eivät kuulu

- päihdesairaudet ja niihin liittyvät haitat
- Euroopassa yleisesti käytettävien päihteiden tyypit ja niiden vaikutukset.

Nämä aiheet jäävät EUAA:n animaatioon perustuvien keskustelujen ulkopuolelle. Jos jotkut pojat haluavat puhua päihteidenkäytön vaikutuksista tai tuesta, on suositeltavaa turvautua huumausainealan ammattilaisiin tai muihin resursseihin, kuten EUDAn huumausaineita ja niiden väärinkäyttöä koskevaan eurooppalaiseen tietoverkkoon (REITOX) ⁽¹⁰⁾ tai eurooppalaisen ennaltaehkäisyn koulutusohjelman (EUPC) sertifioituihin kouluttajiin ⁽¹¹⁾.

1.2. Kenelle ohjeet on tarkoitettu?

Ohjeet on tarkoitettu murrosikäisten hakijoiden kanssa työskenteleville ammattilaisille, kuten sosiaalityöntekijöille, neuvonantajille, psykologeille ja haavoittuvuusasioista vastaaville,

⁽¹⁰⁾ EUDA, ”REITOX network of national focal points”, EUDAn verkkosivusto, haettu 15.1.2025, https://www.euda.europa.eu/about/partners/reitox_en. REITOX tarkoittaa EUDAn huumevalvonnan toimijoiden kansallisen tason verkostoa. Se koostuu 30 nimetyistä kansallisesta laitoksesta tai virastosta, jotka vastaavat huumausaineita ja niiden väärinkäyttöä koskevien tietojen keräämisestä ja raportoinnista. Näitä instituutioita kutsutaan kansallisiksi yhteyspisteiksi tai kansallisiksi huumausaineiden seurantakeskuksiksi.

⁽¹¹⁾ EUDA, ”European Prevention Curriculum (EUPC): list of trainers and master trainers” (eurooppalainen ennaltaehkäisyn koulutusohjelma: luettelo kouluttajista ja koulutusvastaavista), EUDAn verkkosivusto, haettu 15.1.2025, https://www.euda.europa.eu/best-practice/european-prevention-curriculum-eupc/list-of-trainers_en. Kouluttajaluettelo on saatavilla maittain.

opettajille sekä muihin profiileihin kuuluville vastaanottoalan ammattilaisille, jos heillä on psykososiaaliseen työhön liittyvää taustaa tai koulutusta. Murrosikäisten poikien kanssa käytäviä ryhmäkeskusteluja tukevat tulkit ja kulttuurivälittäjät voivat myös tutustua ohjeisiin.

Näihin keskusteluihin osallistuvilla vastaanottoalan ammattilaisilla ei odoteta olevan asiantuntemusta päihteidenkäytöstä eikä heidän odoteta antavan siihen liittyvää tietoa.

2. EUAA:n animaatio päihteidenkäytön ennaltaehkäisystä

EUAA:n animaatio päihteidenkäytön ennaltaehkäisystä on linjassa humanitaaristen toimijoiden tällä hetkellä laajasti käyttämän mielenterveyttä ja psykososiaalista tukea koskevan toimintamallin kanssa. Tässä toimintamallissa tiedostetaan ennalta ehkäisevän mielenterveyshoidon merkitys hakijoille. Se edellyttää, että hakijan psykososiaalsiin tarpeisiin vastataan saapumishetkestä alkaen tarjoamalla peruspalveluja ja turvaa sekä vahvistamalla yhteisön osallistumista, perhesiteitä, sosiaalisia verkostoja ja psykologiatusta koko oleskelun ajan. Näin vähennetään kielteisiin selviytymiskeinoihin liittyviä riskejä, kuten päihteidenkäyttöä, ja kehitetään samalla valmiuksia selviytyä. ⁽¹²⁾

Animaatiossa noudatetaan myös EUDAn näyttöön perustuvaa päihteidenkäytön ennaltaehkäisyn toimintamallia. Siinä pyritään kehittämään ympäristöjä, jotka eivät houkuttele huumeidenkäyttöön, luomaan terveitä sosiaalisia suhteita ja saamaan riskiryhmiin kuuluvat henkilöt osallistumaan mielekkääseen päivittäiseen toimintaan.

Animaation tarkoituksena on auttaa ensimmäisen linjan työntekijöitä luomaan yhteys kansainvälistä suojelua hakeviin murrosikäisiin poikiin, jotta poikien on helpompi keskustella haasteista ja siitä, miten he voivat käyttää aikaansa rakentavasti vastaanotossa. Animaatiossa vältetään keskittymästä itse päihteidenkäyttöön, eikä siinä myöskään esitetä kieltoja, varoituksia tai rangaistuksia, sillä niiden on osoitettu olevan tehottomia nuorten päihteidenkäytön ennaltaehkäisyssä.

2.1. Tarkoitus ja kohderyhmä

Animaatio on tarkoitettu kansainvälistä suojelua hakeville murrosikäisille (14-17-vuotiaille) pojille, jotta voidaan ehkäistä päihteidenkäyttöä ja kielteisiä selviytymiskeinoja. Sen ennakko-oletuksena on, että poikien kielteisiä selviytymiskeinoja, muun muassa päihteidenkäyttöä, voitaisiin ehkäistä, jos heidän tilanteeseensa sovellettaisiin kokonaisvaltaista toimintamallia. Tähän sisältyy keskustelu (ryhmäkeskustelu) poikien läpikäymistä muutoksista, heidän tunteistaan ja vastaanottoyksikössä käytettävissä olevista resursseista, kuten sosiaalisesta tuesta ja urheilun tai opiskelun kaltaisesta toiminnasta. Se kannustaa heitä käyttämään vastaanottoyksikössä ennen turvapaikkapäätöksen saamista viettämänsä ajan terveellä ja tuottavalla tavalla ⁽¹³⁾.

⁽¹²⁾ EUAA, *Practical Guide on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection – Part I. for Senior Management* (EUAA:n käytännön opas kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden mielenterveydestä ja hyvinvoinnista – osa I, ylempi johto), marraskuu 2024, s. 29–30, haettu 19.3.2025, <https://euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-i-senior-management>.

⁽¹³⁾ Tietoa näiden termien merkityksestä on täällä: [Liite I. Päihteidenkäyttö ja sen vaikutukset nuoriin](#).

Animaatio on tarkoitettu näytettäväksi kansainvälistä suojelua hakeville pojille, joilla ei ole kokemusta päihteidenkäytöstä tai jotka ovat käyttäneet päihteitä satunnaisesti tai kokeilleet niitä. Animaatiota ei suositella käytettäväksi ennalta ehkäisevään keskusteluun sellaisten poikien kanssa, jotka käyttävät päihteitä usein tai haitallisesti tai ovat riippuvaisia niistä.

Animaatio on tarkoitus näyttää murrosikäisille miespuolisille hakijoille sen jälkeen, kun heidät on kirjattu ja majoitettu vastaanottoyksikköön. Se on tarkoitettu näytettäväksi odottaessa päätöstä, johon voi kulua kuukausia. Heitä voidaan tänä aikana auttaa kehittämään tietoja ja taitoja päätöksen jälkeistä elämää ja vastaanottoyksikössä vietettävää aikaa varten. Siksi on tärkeää, että he tietävät kaikista käytettävissä olevista resursseista, jotta voidaan ehkäistä selviytymisen kielteisten mallien kehittymistä.

2.2. Keskeiset viestit, aihealueet ja symbolit

Animaation **keskeiset viestit** vastaanottoyksikössä oleville kansainvälistä suojelua hakeville murrosikäisille pojille on luetteloitu alla.

Kohtaamasi haasteet ovat oikeutettuja ja hyväksyttyjä:

- tunteet, joita koet saapumisen jälkeen ja hakemusta koskevaa päätöstä odottaessasi, kuten huoli, stressi, turhautuminen ja toivo, ovat luonnollisia ja oikeutettuja
- joidenkin mielestä kielteiset selviytymiskeinot, kuten päihteidenkäyttö, voivat vaikuttaa keinolta käsitellä epävarmuutta ja huolia, ja voimme keskustella siitä, miksi näin on.

Vastaanottoyksikössä voi hallita elämää ja käyttää ajan hyödyllisesti:

- käytettävissä on resursseja, jotka voivat auttaa löytämään myönteisiä selviytymiskeinoja – voit
 - pyytää vastaanottoyksikön työntekijöiltä ja psykososiaaliselta henkilöstöltä tietoa ja tukea
 - ottaa yhteyttä hoitohenkilöstöön, jotta mahdolliset sairaudet tai oireet voidaan selvittää
 - luoda yhteyksiä muihin asukkaisiin yhteenkuuluvuuden ja sosiaalistumisen edistämiseksi
 - olla aktiivinen ja osallistua ryhmän toimintaan
- luota vahvuuksiisi, voimavaroihisi ja selviytymiskykyysi.

Animaation **keskeiset aihealueet** ovat

- yksinäisyys, ystävyys ja ystävien valinta
- sosiaalistuminen uudessa maassa
- sopeutuminen (esim. paikallisen kielen oppiminen)

- kielteiset selviytymiskeinot (esim. päihneidenkäyttö)
- tulevaisuuden toiveet (esim. tuleva ammatti)
- myönteiset selviytymiskeinot ja vastaanoton käytettävissä olevat resurssit
- henkilö, jonka puoleen voi kääntyä ja johon voi luottaa päätöstä odottaessa.

Animaatiossa käytetään **symboleja**, kuten leijaa, automekaanikkoa ja pilviä, kuvaamaan edellä lueteltuja aihealueita eri maissa ja eri yhteyksissä sekä auttamaan aihealueiden käsittelyssä (symbolien merkitys esitetään kohdassa [3.2. Ryhmäkeskustelun vetäminen](#)).

2.3. Tarinan juoni

Animaatiossa esiintyy Ahmad, 16-vuotias afganistanilaispoika, joka on ollut vastaanottoyksikössä useita kuukausia ilman huoltajaa olevana turvapaikanhakijana. Hän kertoo saapumisen aikaisista sekavista tunteistaan ja huolistaan sekä siitä, minkälaisia myönteisiä selviytymiskeinoja hän käytti odottaessaan päätöstä, ja vältti kielteisiä käytösmalleja, kuten päihneidenkäyttöä. Ahmad haki tukea henkilökunnalta, osallistui ryhmätoimintaan ja sai ystäviä, mikä paransi hänen oloaan ja sai hänet tuntemaan itsensä osaksi asukasyhteisöä. Se auttoi häntä myös murehtimaan vähemmän ja sitoutumaan enemmän.

Animaatiossa Ahmad asuu kahdessa vastaanottolaitoksessa. Aluksi hän asuu konttirakennelmassa, jossa on asukkaita useista eri väestönosista, minkä jälkeen hänet siirretään erityiseen ilman huoltajaa oleville alaikäisille tarkoitettuihin tiloihin.

Huomautus: Animaatio on yleisluonteinen, ja se on laadittu kaikkia EU+-maita varten, joten kuvattu vastaanottoympäristö saattaa olla joissakin EU+-maissa todenmukaisempi ja vähemmän todenmukainen toisissa.

3. Miten käydä ryhmäkeskusteluja kansainvälistä suojelua hakevien murrosikäisten poikien kanssa EUAA:n animaation avulla?

Ryhmäkeskustelut olisi järjestettävä vastaanottotiloissa, joissa nuorille hakijoille on tarjolla virkistys-, tuki- ja oppimistoimintaa (sisäisesti tai ohjaamalla muualle). Tätä pidetään keskeisenä edellytyksenä tällaisten ennalta ehkäisevien keskustelujen järjestämiselle. Lisäksi on aina hyvä sisällyttää tällaiset keskustelut laajempaan psykososiaaliseen ja vapaa-ajan tukeen, jota hakijoille tarjotaan.

3.1. Valmistelu ja suojatoimenpiteet

Ryhmän kokoonpano ja kehys

- Ryhmässä on 6–10 kansainvälistä suojelua hakevaa murrosikäistä (14–17-vuotiaista) poikaa, jotka ovat saapuneet yksin tai saattajan kanssa. Sekaryhmässä on poikia molemmista ryhmistä.
- Kansainvälistä suojelua hakevia murrosikäisiä poikia, jotka eivät ole päihteiden käyttäjiä tai joilla on kokemusta kohtuullisesta tai satunnaisesta päihteidenkäytöstä.
- Keskustelu kestää 60–90 minuuttia. Jos se kestää 90 minuuttia, pidetään 15 minuutin tauko.

Ajankohta

- Aloitetaan toisesta kuukaudesta eteenpäin, kun kaikki vastaanottomenettelyt, myös majoitus, on saatu päätökseen ja osallistujat tuntevat asettuneensa aloilleen.
- Istunnot suunnitellaan niin, että ne eivät ole ristiriidassa osallistujien muiden sitoumusten (koulutus, kielikurssit, urheilu) kanssa.

Taattu osallistuminen. Varmistetaan, että keskustelut järjestetään kaikille kiinnostuneille nuorille.

Tietoon perustuva ja vapaaehtoinen osallistuminen. Osallistujille ja heidän huolenpitäjilleen/ holhoojilleen ilmoitetaan asiasta etukäteen, jotta he saavat tietää keskustelun tarkoituksesta ja muodosta ja hyväksyvät osallistumisen. Aikataulusta sovitaan yhdessä.

Tukea on saatavilla. Osallistujille ilmoitetaan, että tarvittaessa on saatavilla sosiaalityöntekijän tai tukihenkilön tarjoamaa seurantatukea.

Turvallinen tila

- Hakijat, joilla on vakavaa henkistä ahdistusta tai kriisi, eivät saa osallistua ryhmään, jotta varmistetaan, ettei keskustelu aiheuta lisää ahdistusta.
- Varmistetaan, että osallistuja, joka saattaa kokea ahdistusta keskustelun aikana, saa välittömästi erityistukea ja voi tarvittaessa keskustella aiheista erikseen myöhemmin.
- Tulkin kanssa käydään istunto läpi jälkeenpäin, erityisesti, jos hän on ollut aiemmin hakija.

Keskustelumalli

- Kaikkia osallistujia rohkaistaan puhumaan, mutta heitä ei pidä pakottaa siihen. Myös hiljainen osallistuminen on hyödyllistä.
- Ilmaistuihin näkemyksiin suhtaudutaan itsessään arvokkaina eikä niistä pidä keskustella ”oikeina” tai ”väärinä”.
- Osallistujien ajatusten ja reaktioiden ymmärtämiseksi esitetään jatkokysymyksiä. Erilaisiin ilmaistuihin reaktioihin on suhtauduttava avoimin mielin. Niitä voivat olla hyväksyminen, tuomitseminen, tunteet, kritiikki, kysymykset tai epäröinti.

Kieli ja tulkkaus

- Ohjaajien on puhuttava osallistujien kieltä tai työskenneltävä tulkin tai kulttuurivälittäjän kanssa.
- Tulkit on perehdytettävä keskustelun tarkoitukseen ja näihin ohjeisiin.
- Kielenkäytön on oltava ikäkaudelle sopivaa, yksinkertaista, myötätuntoista ja mukaansatempaavaa.
- Osallistujilla on oltava yhteinen kieli (äidinkieli tai toinen kieli). Monikielisissä ryhmissä tarvitaan useita kääntäjiä, mikä voi hidastaa keskusteluja ja vaikuttaa ryhmien dynamiikkaan.

3.2. Ryhmäkeskustelun vetäminen

Vetäjä johtaa ryhmäkeskustelua tarvittaessa tulkin tai kulttuurivälittäjän tuella. Vetäjän ja tulkin olisi katsottava animaatio etukäteen ja tavattava toisena ennen keskustelua sen tarkoituksen selvittämiseksi sekä sovittava keskustelutavasta ja keskustelun rakenteesta.

Keskustelu on suositeltavaa käydä kahdessa vaiheessa niin, että siihen sisältyy johdanto- ja päätösvaihe.

Eteneminen	Kesto	Tavoite	Toimintatapa
Johdanto	10 min	Valmistellaan poikaryhmää keskusteluun ja vahvistetaan säännöt.	- Ryhmän jäsenet esittäytyvät. - Pikapeli.
Vaihe 1	40 min	Keskustellaan animaation tärkeimmistä aihealueista ja asetetaan osallistujien valitsevat aihealueet etusijalle.	- Esitetään koko animaatio. - Toistetaan animaation keskeiset kohtaukset.
Tauko (15 minuuttia)			
Vaihe 2	15 min	Perehdytetään osallistujat kunkin vastaanottoyksikön käytettävissä oleviin resursseihin.	Jaetaan asiaankuuluvaa tietoa ja muuta saatavilla olevaa visuaalista aineistoa.
Keskustelun päättäminen.	10 min	Tuodaan esille poikien osallistumisen merkitys ja pyydetään heitä kertomaan vaikutelmistaan ryhmäkeskustelusta.	Lyhyt kierros kaikkien osallistujien kanssa.

3.2.1. Ryhmäkeskustelun johdanto

Istumajärjestelyt

Istuimet kannattaa järjestää puoliympyrään, myös vetäjää ja tulkkia varten. Kaikkien on nähtävä yhtä hyvin näytölle.

Valmisteluvaihe

- Kaikki osallistujat esittäytyvät, jos he eivät tunne toisiaan ⁽¹⁴⁾.
- Pelataan tarvittaessa pikapeliä ⁽¹⁵⁾ viihtyisän ilmapiirin luomiseksi.
- Jos kaikki tuntevat toisensa, edetään suoraan seuraavaan vaiheeseen.

Laaditaan ryhmän säännöt

Ennen aloittamista vahvistetaan yhdessä muutamia perussääntöjä, esimerkiksi seuraavat:

- kuunnellaan toisiamme
- kunnioitetaan erilaisia mielipiteitä
- olla läsnä (ei puhelimia / ei ramppaamista sisään/ulos).

⁽¹⁴⁾ Osallistujat voivat esimerkiksi heitellä palloa toisilleen. Osallistuja, jolla on pallo, voi esittäytyä kertomalla nimensä ja yhden harrastuksensa ja heittää pallon seuraavalle osallistujalle.

⁽¹⁵⁾ Pikapeli voi sisältää kysymyksiä kunkin pojan mieltymyksistä (suosikkiurheilu, -hedelmät, -vuorokaudenaika) ja lyhyen selityksen siitä, miksi ne ovat tärkeitä. Vastaukset olisi pidettävä lyhyinä.

Selitetään

- keskustelun tarkoitus ja kesto
- että keskustelu ei liity osallistujien turvapaikkahakemuksen käsittelyyn
- että ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia, vaan tärkeintä on keskustella yhdessä animaatiosta saatujen yhteisten vaikutelmien ja mielipiteiden pohjalta
- että osallistujat voivat poistua milloin tahansa, jos he tuntevat olonsa epämukavaksi.

Katsotaan animaatio: esitetään ryhmälle animaatio, jonka pituus on 2,51 minuuttia.

Aluksi esitetään kysymys: ”Mikä tässä animaatiossa tekee sinuun vaikutuksen?”

3.2.2. Vinkkejä helpottamaan ryhmäkeskustelua – vaihe 1

Määritellään osallistujia kiinnostavat aihealueet ja keskustellaan niistä

Keskustelussa selvitetään, miten osallistujat reagoivat animaatioon, ja yksilöidään heitä kiinnostavia aiheita, mutta ei tuputeta heille ajatuksia. Kansainvälistä suojelua hakevien murrosikäisten poikien ryhmät saattavat keskittyä erilaisiin aihealueisiin sen mukaan, mitkä ovat heidän henkilökohtaiset olosuhteensa, taustansa jne. Aihealueita voivat olla esimerkiksi yksinäisyys, sopeutuminen uuteen maahan, uratoiveet. Jotkut saattavat päättää keskustella myös huumeista ja rikollisuudesta. Kaikista esille otetuista aihealueista voidaan keskustella, mutta vetäjien on varmistettava, että niissä keskitytään ennaltaehkäisyyn ja osallistujien voimavarojen parantamiseen.

Seuraavaksi esitetään vinkkejä, joiden avulla animaation aihealueita ja symboleja voi käyttää mielekkään keskustelun ohjaamiseen. Tarkennusosiossa selitetään kutakin kohtaa koskevat animaation keskeiset osat.

Päihteidenkäytön ehkäisemistä käsittelevän animaation ”Everywhere there is life” keskeiset aihealueet	
Ensimmäinen kohtaaminen vastaanottoyksikön henkilöiden kanssa ja uusi ympäristö	
Aika: 00.00–00.35	
Keskeiset viestit	Haasteet ja tunteet, joita uuteen maahan saapuessa ilmenee, ovat oikeutettuja ja hyväksytyjä.
Kysymyksiä keskustelun pohjaksi	Saapuminen uuteen maahan voi olla haastavaa. Mitkä asiat olivat oman kokemuksesi mukaan vaikeita ja mitkä olivat myönteisiä ja hyödyllisiä? Sopeutuminen uuteen paikkaan voi olla vaikeaa. Mitkä asiat ovat oman kokemuksesi mukaan vaikeita ja mitkä ovat myönteisiä ja hyödyllisiä?
Keskustelun aiheet	• kieli • uusi kulttuuri ja säännöt • muut osallistujien esiin ottamat aiheet
Keskeiset symbolit	Konttirakennukset: edustavat väliaikaista vaihetta hakijoiden elämässä

Animaatiotarinaa koskeva tarkennus. Ahmad, 16-vuotias ilman huoltajaa oleva afganistanilainen poika, saapuu vastaanottoyksikköön, jossa on koottu konttirakennuksista. Hän tuntee olonsa turvattomaksi ja vieraaksi ympäristössään. Hän on yksinäinen, kohtaa kulttuurieroja ja joutuu oppimaan uuden ympäristön säännöt.

Uuteen maahan sopeutumiseen liittyvä epävarmuus**Aika: 00.35–1.20**

Keskeiset viestit	Haasteet ja tunteet, joita vastaanottokeskuksen elämään ja uuteen kulttuuriin sopeutumisessa ilmenee, ovat oikeutettuja ja hyväksyttäviä.
Kysymyksiä keskustelun pohjaksi	Jos jonkun mielestä vastaanottokeskuksessa on tylsää tai jokin huolettaa häntä, mikä voisi auttaa viihtymään paremmin? Mikä voisi mielestäsi auttaa tällaista henkilöä tuntemaan olonsa paremmaksi?
Keskustelun aiheet	• yksinäisyys • tylsyys • koti-ikävä, perheen ja ystävien kaipuu • huoli sopeutumisesta ja turvapaikkahakemuksen tuloksesta • ystävien valitseminen • kielteiset selviytymiskeinot (tupakointi, juominen, huumeet). • muut osallistujien esiin ottamat aiheet
Keskeiset symbolit	Pilvet: kuvaavat ohi lipuvaa aikaa ja sitä, ettei ole kunnolla sidoksissa todellisuuteen. Yö: kuvaa pahaa mieltä, toimintaa, jolla on kielteisiä seurauksia, surua.

Animaatiotarinaa koskeva tarkennus. Ahmad istuu yksin huoneessaan ja katselee pilvistä taivasta, joka symboloi ajan kulumista ilman tekemistä. Hän tuntee olonsa yksinäiseksi ja uuden tilanteen ahdistamaksi ja ajattelee perhettään ja ystäviään kotimaassa. Kohtauksesta välittyy surua ja huolta, kun Ahmad yrittää ymmärtää, miten uuteen elämään voi sopeutua.

Seuraavassa kohtauksessa Ahmad näkee ryhmän poikia vastaanottokeskuksen ulkopuolella. Silloin on myöhäinen ilta, ja he tupakoivat ja juovat ja mahdollisesti käyttävät huumeita. Hän kuitenkin huomaa, että heidän ei vaikuta voivan hyvin ja ovat epävarmoja siitä, miten selviytyä uudessa elämässä. Hän päättää olla liittymättä heidän seuraansa. Ahmadille on selvää, että hän ei aio alkaa käyttää huumeita uudessa maassa sopiakseen joukkoon.

Vastaanottoyksikössä vietettävän ajan käyttäminen rakentavasti tulevien tavoitteiden edistämiseksi**Aika: 1.20–2.38**

Keskeiset viestit	Vastaanottoyksikössä vietettävä aika voidaan käyttää terveellä ja hyödyllisellä tavalla oppimiseen ja valmistautumiseen turvapaikkapäätöksen jälkeiseen elämään. Olet sitkeä. Ystävien ja henkilökunnan tuen avulla voit päästä osaksi yhteisöä ja saada elämäsi sisältöä, kun odotat päätöstä hakemuksestasi.
-------------------	---

Kysymyksiä keskustelun pohjaksi	Miksi hyvät ystävät ovat tärkeitä? Mitä hyvä ystävä tarkoittaa? Mihin ammattiin haluaisit opiskella ja miksi? Mitä taitoja tässä ammatissa tarvitaan? Mitä arvostat eniten kotimaassasi ja kulttuurissasi? Jos saisit tilaisuuden tuottaa jakson tähän animaatioon, miten jatkaisit Ahmadin tarinaa? <i>Vaihtoehtoinen toimintamalli</i> Miten sinun mielestäsi Ahmad on suoriutunut oleskelustaan vastaanotossa – onko siitä ollut hyötyä? Tekeekö Ahmad mielestäsi jotain sellaista, mihin sinäkin voisit pyrkiä? Onko sinulla muita ideoita?
Keskustelun aiheet	• ystävyys: hyvien ystävien valitseminen ja haitallisten vaikutteiden välttäminen • ammatin hankkiminen: keskittyminen tulevassa ammatissa tarvittaviin taitoihin • selviytymiskyky • oman kulttuurin ja kielen merkitys
Keskeiset symbolit	Leija: edustaa vapautta, selviytymiskykyä, toivoa, yhteistyötä ja ystävyyttä (leijaa lennättää kaksi ihmistä). <i>Leijan lennättäminen on suosittua ulkoilmaurheilua esimerkiksi Afganistanissa ja Syyriassa.</i> Automekaanikko: edustaa ammattia, joka tuottaa tyydytystä ja mahdollistaa itsenäisyyden.
Animaatiotarinaa koskeva tarkennus. Ahmad päättää, ettei hän ala käyttää huumeita sopeutuakseen joukkoon. Sen sijaan hän keskittyy tavoitteeseensa eli ammatin hankkimiseen. Hänen ikkunansa ulkopuolella olevat pilvet muuttuvat leijaksi, mikä symboloi hänen tulevia toiveitaan. Seuraavassa, tulevaisuutta kuvaavassa kohtauksessa Ahmad on vanhempi ja työskentelee automekaanikkona. Myöhemmässä kohtauksessa Ahmad siirtyy ilman huoltajaa oleville alaikäisille tarkoitettuun erityislaitokseen, jossa hän osallistuu toimintaan, saa hyviä ystäviä, kuten Huseyin, ja käy kielikursseilla. He viettävät aikaa yhdessä, lennättävät leijoja ja tekevät kotitehtäviä. Viimeisessä kohtauksessa Ahmad juttelee puhelimesta sukulaisensa kanssa, valmistautuu urheilemaan ystäviensä kanssa ja tapaa sosiaalityöntekijänsä, mikä kuvastaa hänen hyvin jäsenneltä ajankäyttöään vastaanottokeskuksessa. Huomautus: kaikki pojat eivät välttämättä pidä leijan lennättämisestä (jotkut saattavat pitää sitä vain pienille lapsille sopivana harrastuksena). Tällaisessa tapauksessa heiltä voidaan kysyä jostain toiminnasta/pelistä, jota he mielellään harrastavat ystäviensä kanssa.	

3.2.3. Vinkkejä helpottamaan ryhmäkeskustelua – vaihe 2

Perehtyminen osallistujien käytettävissä oleviin resursseihin.

Valituista aiheista käytävä keskustelu johtaa keskusteluun vastaanottoympäristössä käytettävissä olevista resursseista, joiden avulla murrosikäiset pojat voivat viettää aikaansa suunnitelmallisesti ja terveellisesti.

Heille annetaan välineitä tietojen, lääketieteellisen ja psykologisen tuen saamiseksi sekä tietoa kieltenopiskelusta, koulujen tuesta sekä virkistys-, urheilu- ja kulttuuritoiminnasta.

Lisäksi esitellään laitoksen tukihenkilöstö, kuten sosiaalityöntekijät, sairaanhoitajat, lääkärit ja psykologit, jos heitä on saatavilla. Tavoitteena on kannustaa poikia pitämään vastaanottoyksikköä yhteisönä ja käyttämään sen resursseja pyytämällä tarvittaessa apua henkilöstöltä.

Vastaanottoyksikössä vietettävän ajan rakentava käyttö tietojen, tuen tai ohjeiden saamiseksi		Aika: 1.41–2.10
Keskeiset viestit	Vastaanottoyksikössä on resursseja, jotka auttavat viettämään aikaa terveellä tavalla. Kun tarvitset jotakin, kerro siitä asianomaiselle työntekijälle. Kun tarvitse tietoa ja ohjeita, pyydä tukea ja esitä kysymyksiä.	
Kysymyksiä keskustelun pohjaksi	Tiedätkö, milloin voit kääntyä henkilökunnan puoleen saadaksesi tukea? Tiedätkö tämän yksikön sosiaalisesta toiminnasta, opetustoiminnasta ja vapaa-ajan toiminnasta?	
Keskustelun aiheita	• lääketieteellisen, psykososiaalisen, koulutukseen ja kieltenopiskeluun liittyvän tuen merkitys (keskustelkaa vain niistä, jotka ovat saatavilla ja käytettävissä) • päivänkulun ja käytettävissä olevien vapaa-ajan aktiviteettien järjestäminen • erityiset käytettävissä olevat sosiaaliset, lääketieteelliset, koulutuksen ja vapaa-ajan resurssit.	
Keskeiset symbolit	Leija: edustaa ystävyyttä, tiimityötä ja vertaistukea. Vastaanottohenkilöstö (sairaanhoitaja, vastaanottovirkailija): edustaa inhimillisten kohtaamisten ja tuen hakemisen merkitystä.	
Animaatiotarinaa koskeva tarkennus. Ahmad kääntyy henkilöstön puoleen saadakseen apua. Hän puhuu sosiaalityöntekijän kanssa saadakseen ohjausta vastaanottoyksikön sosiaaliseen elämään ja käy sairaanhoitajan luona hakemassa lääkkeitä särkyihinsä. Ahmadin ystävä Huseyin pyytää myös neuvoa sosiaalityöntekijältä, joka kuuntelee, ohjaa ja ehdottaa tarvittaessa psykologia. Animaatiossa esitetään lopuksi viesti, jossa nuoria kannustetaan kääntymään vastaanottokeskuksen henkilöstön puoleen.		

3.2.4. Ryhmäkeskustelun päättäminen

Istunnon lopuksi poikia pyydetään kertomaan ajatuksiaan keskustelusta kysymällä:

- Mitä hyvää keskustelussamme mielestäsi oli?
- Mitä olisi voitu tehdä paremmin?
- Jos voisit kuvata yhdellä sanalla tai kuvalla, mitä mieltä olet keskustelusta, mikä se olisi?

Poikien vastausten perusteella ei ole tarkoitus käydä keskustelua uudelleen. Siinä pyritään vain antamaan heille tilaa kertoa ajatuksistaan tai tunteistaan. Kun kaikki ovat jakaneet näkemyksensä, heitä kiitetään osallistumisesta.

Muistutus. Kerro pojille, että he voivat tavata sosiaalityöntekijän tai tukihenkilön sopivana ajankohtana, jos he haluavat puhua enemmän animaatiosta ja sen aihepiireistä tai mistä tahansa keskustelun mieleen tuomasta asiasta.

Liitteet lisätiedoista ennalta ehkäiseviä ryhmäkeskusteluja järjestäviä varten

Jäljempänä esitettyjen yleiskatsausten tarkoituksena on lisätä niiden vastaanottoalan ammattilaisten yleistä ymmärrystä päihteidenkäytöstä, jotka vetävät ryhmäkeskusteluja kansainvälistä suojelua hakevien murrosikäisten poikien kanssa. Niitä ei ole tarkoitettu ryhmäkeskusteluissa sellaisenaan käytettäväksi materiaaleiksi.

Liite I. Päihteidenkäyttö ja sen vaikutukset nuoriin

Huumausainetilanteelle EU:ssa on ominaista, että päihteitä saadaan ja käytetään hyvin laajasti. Saatavilla on hyvin erilaisia päihteitä ja niihin kuuluu monenlaisia psykoaktiivisia aineita ja uusia synteettisiä huumausaineita. Huumausaineita käyttävillä ihmisillä voi olla muita suurempi riski saada terveyshaittoja, koska he käyttävät – mahdollisesti tietämättään – voimakkaampia tai uudempia aineita tai huumeseoksia, joiden terveysriskejä ei tunneta ⁽¹⁶⁾. Päihteidenkäyttöä on havaittu Euroopan maissa sekä aikuisten että nuorten keskuudessa.

Mitä päihteidenkäyttö on? Erilaisten psykoaktiivisten aineiden käyttöä, joka vaikuttaa tunteisiin, käsityksiin, ajatteluprosesseihin ja/tai käyttäytymiseen. Kyse voi olla harvoin tapahtuvasta ja kokeilevasta käytöstä, joka voi kuitenkin eri tekijöiden vuoksi muuttua säännöllisemmäksi käytöksi, josta aiheutuu häiriötä. Päihteidenkäytön voidaan katsoa etenevän kolmessa vaiheessa, jotka kuvataan seuraavaksi.

1. Käyttö, jossa päihteitä käytetään kohtuullisesti ja satunnaisesti, ja päihteidenkäyttö on yksi monista henkilön vapaa-ajantoimista.
2. Tihentyneessä ja lisääntyneessä käytössä päihteidenkäyttö muuttuu jatkuvammaksi ja toistuvammaksi ja henkilön pääasialliseksi vapaa-ajan toiminnaksi. Vaikka sosiaalinen ja henkilökohtainen toimintakyky alkaa heikentyä, käyttäytyminen on edelleen pitkälti järjestäytynyttä ja henkilö pystyy hoitamaan suurimman osan tehtävistään ja velvollisuuksistaan.
3. Päihteidenkäytön hallinnan menettäminen ja päihdesairauden kehittyminen tarkoittavat, että päihteeseen liittyvistä toimista on tullut henkilön ensisijainen mielenkiinnon kohde. On tärkeää huomata, että yhteen vaiheeseen eteneminen on välttämätöntä seuraavaan vaiheeseen siirtymiseksi, mutta se ei välttämättä ole riittävää ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ EMCDDA, *Euroopan huumeraportti. Suuntaukset ja kehityskulut*, Euroopan unionin julkaisu- ja tiedustelu, Luxemburg, 2022, EMCDDA, *Euroopan huumeraportti 2024*, EUDA.europa.eu, 2024, haettu 5.12.2024, <https://emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024>

⁽¹⁷⁾ EMCDDA, *European Prevention Curriculum. A Handbook for decision-makers, opinion-makers and policy-makers in science-based prevention of substance use* (eurooppalainen ennaltaehkäisyn koulutusohjelma – käsikirja päättäjille, mielipidevaikuttajille ja poliittisille päättäjille huumausaineiden käytön tiedeperusteiseen ennaltaehkäisyyn), Euroopan unionin julkaisu- ja tiedustelu, Luxemburg, 2019, EUDA.europa.eu, s. 28–29, haettu 19.3.2025, https://www.euda.europa.eu/publications/manuals/european-prevention-curriculum_en. Koulutusohjelman tarkoituksena on kouluttaa ammattilaisia, jotka osallistuvat ennaltaehkäisyä koskevien päätösten, lausuntojen ja toimintalinjojen muotoiluun Euroopassa päihteidenkäytön tieteseen perustuvan ennaltaehkäisyn alalla.

Mikä päihdesairaus on? Useimmille päihteitä käyttäville henkilöille ei aiheudu vakavaa haittaa, mutta joillakin päihteidenkäyttäjillä on ongelmia, jotka heikentävät merkittävästi heidän terveyttään, sosiaalista toimintaansa ja hyvinvointiaan. Näitä ongelmia kutsutaan päihdesairauksiksi (ne voivat olla lieviä, kohtalaisia tai vakavia). Maailman terveysjärjestön (kansainvälisen tautiluokituksen, IDS 11) mukaan haitallisen päihteidenkäytön ja riippuvuuden välillä on ero. Haitallisella päihteidenkäytöllä tarkoitetaan päihteidenkäyttömallia, joka aiheuttaa haittaa fyysiselle terveydelle tai mielenterveydelle. Riippuvuudella tarkoitetaan päihteidenkäyttöä, joka aiheuttaa tarpeen käyttää ja vaikeuksia hallita sitä, jatkuvaa käyttöä haitallisista seurauksista huolimatta, päihteiden sietokykyä ja vierotusoireita. Joillakin ihmisillä voi silti olla päihteidenkäyttöön liittyviä ongelmia, vaikka he eivät täyttäisikään haitallisen käytön tai riippuvuuden kliinisiä raja-arvoja ⁽¹⁸⁾.

Päihteidenkäyttö ja nuoret. EU:n laajuinen alkoholia ja muita huumausaineita koskeva koulututkimus, joka toteutetaan säännöllisesti 15–16-vuotiailla nuorilla, osoittaa, että erityisesti heihin vaikuttavat tupakointi ja alkoholin kulutus, myös päihtymyksestä johtuvat vaaratilanteet. Lähes viidesosa tutkimuksen osallistujista ilmoitti käyttäneensä laittomia huumeita, ja kannabis on niistä eniten käytetty. Reseptilääkkeiden ei-lääketieteelliseen käyttö nuorten keskuudessa on huolestuttavaa, sillä jotkut opiskelijat ovat ilmoittaneet käyttäneensä elämänsä aikana sedatiiveja tai rauhoittavia lääkkeitä sekä kipulääkkeitä päästäkseen niin sanotusti pilveen ⁽¹⁹⁾. Eurooppaan saapuvat nuoret, kuten kansainvälistä suojelua hakevat henkilöt, altistuvat päihteidenkäytön salliville yhteiskunnille ja niihin liittyville mahdollisille riskeille.

Nuoret voivat kokeilla tai käyttää päihteitä eri syistä.

Muiden ihmisten käyttäytymisen matkiminen

Säännöllisesti alkoholia juovat, tupakoivat tai huumeita kokeilevat vanhemmat ja aikuiset luovat mielikuvan päihteidenkäytön sallimisesta ja hyväksymisestä. Tätä mielikuvaa luovat myös ikätoverit ja ystävät, jotka juovat tai käyttävät kannabista, ja yleisesti ottaen vertaisympäristö, joka antaa ymmärtää, että päihteidenkäyttö on osa nuorten kokemusmaailmaa ja oletettua elämästä nauttimista.

Uteliaisuus ja halu saada kokemuksia

Psykoaktiivisia aineita saatetaan käyttää uteliaisuudesta tai välittömän tyydytyksen saamiseksi, sillä ne voivat vaikuttaa nopeasti ja alkuvaikutukset voivat joskus tuntua hyvältä. Päihteitä voidaan kokeilla myös siksi, että halutaan kokea ja osoittaa itsenäisyyttä ja tuntea itsensä aikuisemmaksi.

Pako ja itselääkintä.

Jos nuori on turhautunut eikä hänellä ole luotettavaa ystävää tai kannustavaa sosiaalista piiriä, hän saattaa turvautua päihteisiin helpottaakseen oloaan ja saadaakseen lisää energiaa ja

⁽¹⁸⁾ EMCDDA, *European Prevention Curriculum. A Handbook for decision-makers, opinion-makers and policy-makers in science-based prevention of substance use* (eurooppalainen ennaltaehkäisyn koulutusohjelma – käsikirja päättäjille, mielipidevaikuttajille ja poliittisille päättäjille huumausaineiden käytön tiedeperusteiseen ennaltaehkäisyyn), Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg, 2019, s. 29–30, haettu 19.3.2025, https://www.euda.europa.eu/publications/manuals/european-prevention-curriculum_en.

⁽¹⁹⁾ EMCDDA, *ESPAD Report 2019. Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs* (eurooppalaisen koulututkimushankkeen tulokset alkoholista ja muista päihteistä), Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg, 2020, haettu 19.3.2025, https://www.espad.org/sites/default/files/2020.3878_EN_04.pdf, s. 42–48. Tutkimus tehtiin 49:ssä Euroopan maassa.

itseluottamusta. Joskus päihteitä voidaan käyttää stressin (esim. koulussa), ahdistuneisuuden tai masennuksen hallintaan. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi jotkut saattavat käyttää lääkemääräyksellä saatavia piristeitä, jotta he tuntisivat itsensä energisemmäksi ja keskittymiskyky paranisi, tai käyttää lääkemääräyksellä saatavia rauhoittavia lääkkeitä eri syistä johtuvan emotionaalisen stressin käsittelyyn.

Yksinäisyys ja tylsyys

Joillekin nuorille voi olla vaikeaa pitää itsensä toimeliaana tai kestää yksinoloa. Päihteet saattavat antaa heille tekemistä, ja samalla ne voivat tarjota yhteisen pohjan seurustelulle ikätovereiden kanssa ja yhteenkuuluvuudelle ryhmän kanssa.

Itseluottamuksen puute, tarve ilmaista itseään vapaammin.

Päihteiden vaikutuksen alaisena nuori saattaa uskoa pystyvänsä toimimaan itsevarmemmin, koska estot hellittävät ja sosiaalinen ahdistuneisuus vähenee. Näin uskaltaa ehkä tehdä asioita, joita ei normaalisti tekisi, kuten tanssia, vaikka olisi huono tanssija, laulaa täysillä, vaikka ei olisi hyvä laulaja, tai lähestyä vertaisiaan, vaikka olisi muuten hyvin ujo.

Käyttöä edistävät ympäristöt

Elokuville, populaarimediassa ja sosiaalisessa mediassa on tavallista nähdä niin nuoria kuin vanhojakin ihmisiä juomassa tai käyttämässä päihteitä. Näiden toimien esitetään usein tapahtuvan aivan kuin niistä ei olisi seurauksia.

Vaikka satunnainen päihteidenkäyttö ei välttämättä aiheuta välittömiä haittoja, usein toistuva käyttö, suurten määrien käyttö, varhain aloitettu käyttö, huumausaineiden monikäyttö ⁽²⁰⁾ ja riskialttiit toimintamallit (huumausaineiden käyttö ajamisen tai seksuaalisen kanssakäymisen yhteydessä) voivat johtaa kielteisiin seurauksiin. On vahvaa näyttöä siitä, että usein toistuva päihteidenkäyttö voi heikentää fyysistä terveyttä ja mielenterveyttä sekä vaikuttaa opintoihin sitoutumiseen ja opintosuorituksiin ⁽²¹⁾.

Liite II. Miten päihteidenkäyttöä ehkäistään tehokkaasti?

Päihteidenkäytön ennaltaehkäisyllä pyritään lopettamaan psykoaktiivisten huumeiden käyttö tai viivästyttämään sitä. Sillä voidaan myös vähentää mahdollisuutta siihen, että päihteidenkäytön aloittaneet henkilöt etenevät päihteiden ongelmakäyttöön ⁽²²⁾. Useimmilla ennaltaehkäisyn kohderyhmillä ei ole välitöntä riskiä päihdesairaudesta, mutta heillä voi olla riski terveydellisistä tai psyykkisistä haitoista, koulunkäynnin keskeyttämisestä, joutumisesta

⁽²⁰⁾ Huumausaineiden monikäytöllä tarkoitetaan kahden tai useamman laillisen tai laittoman psykoaktiivisen aineen samanaikaista tai peräkkäistä käyttöä. Monikäyttö voi lisätä terveysongelmien riskiä ja hankaloittaa tehokasta puuttumista, mikä on ongelma esimerkiksi akuutteihin myrkytyksiin reagoimisessa.

⁽²¹⁾ Yhdistyneiden kansakuntien huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto, Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö, Maailman terveysjärjestö, "Education Sector Responses to the Use of Alcohol, Tobacco and Drugs", *Good Policy and Practice in Health Education*, (korkeakoulusektorin vastauksia alkoholin, tupakan ja huumeiden käyttöön – terveyskoulutusta hyödyttävät toimintapolitiikat ja käytännöt) Booklet 10, 2017, s. 26, haettu 19.3.2025, https://cdn.who.int/media/docs/default-source/substance-use/247509eng.pdf?sfvrsn=51329e52_2&download=true.

⁽²²⁾ EMCDDA European Drug Report 2024, EUDA.europa.eu, 2024, haettu 5.12.2024, s. 14, <https://emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024>

ongelmiin poliisin kanssa tai riskikäyttäytymisestä (esim. seksuaalinen riskinotto). Näin voi käydä kelle tahansa päihteidenkäyttäjälle.

Tutkimukset osoittavat, että päihteidenkäytön aloittamista voidaan viivästyttää kouluikäisillä, kun ennaltaehkäisyssä keskitytään kehittämään nuorten henkilökohtaisia ja sosiaalisia taitoja, jotka tukevat tervettä sosiaalistumista, ja luomaan kannustava ympäristö, jossa epäterveen käyttäytymisen laukaisevia tekijöitä on vähän. Tällaisissa ennaltaehkäisystrategioissa keskitytään

- kehittämään sosiaalisia taitoja, taitoa kieltäytyä ja terveitä päätöksentekotaitoja yksilötasolla
- päihteidenkäyttöä koskeviin koulujen toimintaperiaatteisiin
- kehittämään suojaava ja kannustava opetusympäristö, joka edistää oppimista ja jossa laaditaan selkeät säännöt päihteidenkäytöstä ⁽²³⁾ ympäristön ja järjestelmän tasolla.

Nuorten päihteidenkäyttö voi usein olla osa laajempaa käyttäytymisongelmia ja riskinottoa. Ennaltaehkäisytoimissa on siksi puututtava ongelmaan kokonaisvaltaisesti. Sen sijaan, että tarkasteltaisiin päihteidenkäyttöä erikseen ja yksitulkintaisesti, on keskityttävä sosiaalisten taitojen ja valmiuksien kehittämiseen. Näin voidaan tukea tervettä sosiaalistumista ja käsitellä tällaiseen käyttäytymiseen johtavia ympäristöön liittyviä, sosiaalisia ja kaupallisia tekijöitä, eikä niinkään päihteen käyttöä sinänsä.

⁽²³⁾ EUDA, "Schools and drugs: health and social responses", huhtikuu 2022, haettu 4.12.2024, https://www.euda.europa.eu/publications/mini-guides/schools-and-drugs-health-and-social-responses_en

Mistä päihteidenkäytön ehkäisemisessä on kyse (kun keskitytään nuoriin)?

Näin kannattaa toimia	Näin ei kannata toimia
Mesotasolla (sosiaalinen ympäristö ja yhteisö) Huolehditetaan siitä, että ympäristöissä • ei ole huumeita • rajoitetaan mahdollista altistumista epäterveelle tai riskialttiille käyttäytymiselle • edistetään mahdollisuuksia terveeseen käyttäytymiseen • yhteisö kannustaa Huolehditetaan terveistä sosiaalisista suhteista. Huolehditetaan perhesiteiden vaalimisesta sekä yhteisön tuesta ja sitoutumisesta. Mikrotasolla (yksilön tasolla) • tarjotaan mielekästä toimintaa ja päämääriä • kehitetään sosiaalisia taitoja • psykologiasvatus (tunnetaidot, tunteiden ja stressin käsittely) • opetetaan tehokasta viestintää ja kehitetään ihmissuhdetaitoja • tuetaan vanhempia vanhemmuuteen liittyvien taitojen kehittämisessä	Puututaan ainoastaan antamalla tietoa • huumeiden tyypeistä • huumeiden kielteisistä vaikutuksista kehoon ja mieleen • huumeiden käyttöön liittyvistä rangaistuksista. Puututaan (sosiaalisessa mediassa ja joukkotiedotusvälineissä) asiaan tavalla, jossa epäsuorasti annetaan ymmärtää, että päihteidenkäyttö olisi laajalle levinnyttä ja yleistä, kulttuurinen normi tai tavanomainen tapa selviytyä vaikeuksista.

Euroopan unionin
julkaisutoimisto

